1 Čo v praxi znamená právny pojem „rodičovské práva a povinnosti“? Aké sú práva a povinnosti nositeľa rodičovskej zodpovednosti?

Podľa slovenského Zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „Zákon o rodine“) a judikatúry zahŕňa rodičovská zodpovednosť (t.j. rodičovské práva a povinnosti – starostlivosť) predovšetkým starostlivosť o dieťa, vyživovaciu povinnosť, zastupovanie a správu majetku dieťaťa.

2 Kto má spravidla rodičovské práva a povinnosti voči dieťaťu?

Rodičovské práva a povinnosti voči dieťaťu majú obidvaja rodičia spoločne bez ohľadu na to, či je dieťa manželské alebo nemanželské, alebo spolu žijú alebo nežijú (sú manželmi, sú odlúčení alebo rozvedení).

Súd môže rodičov pozbaviť rodičovských práv a povinností alebo obmedziť rodičovské práva a povinnosti, ak sú pre také rozhodnutie splnené zákonom ustanovené podmienky v § 38 ods. 4 Zákona o rodine.

Súd môže priznať rodičovské práva a povinnosti vo vzťahu k osobnej starostlivosti o maloleté dieťa aj maloletému rodičovi dieťaťa staršiemu ako 16 rokov za podmienok ustanovených v § 29 Zákona o rodine.

3 Ak rodičia nie sú schopní alebo ochotní vykonávať rodičovské práva a povinnosti voči svojim deťom, môže tým byť namiesto nich poverená iná osoba?

Áno. Ak obaja rodičia maloletého dieťaťa nemajú spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu, bol pozastavený výkon ich rodičovských práv a povinností, boli pozbavení rodičovských práv a povinností alebo zomreli, súd ustanoví maloletému dieťaťu poručníka, ktorý bude zabezpečovať jeho výchovu, zastupovať ho a spravovať jeho majetok.

4 Ako sa ustanovujú budúce rodičovské práva a povinnosti v prípade, že sa rodičia rozvedú alebo žijú oddelene?

Súd musí rozhodnúť o rozdelení a výkone rodičovských práv a povinností (aj keď obaja rodičia naďalej vykonávajú rodičovské práva a povinnosti spoločne) alebo môže schváliť rodičovskú dohodu.

V zmysle § 36 ods. 1 Zákona o rodine „Rodičia maloletého dieťaťa, ktorí spolu nežijú, môžu sa kedykoľvek dohodnúť o úprave výkonu ich rodičovských práv a povinností. Ak sa nedohodnú, súd môže aj bez návrhu upraviť výkon ich rodičovských práv a povinností, najmä určí, ktorému z rodičov zverí maloleté dieťa do osobnej starostlivosti. Ustanovenia §24, §25 a §26 sa požijú primerane“.

5 Ak rodičia uzatvoria dohodu týkajúcu sa rodičovských práv a povinností, aké formality musia dodržať, aby bola dohoda právne záväzná?

Dohoda rodičov týkajúca rodičovských práv a povinností musí byť schválená súdom.

6 Ak rodičia nedospejú k dohode o rodičovských právach a povinnostiach, ako inak môžu tento problém mimosúdne riešiť?

Mimosúdne je spor možné riešiť mediáciou podľa zákona č. 420/2004 Z. z. o mediácii. Tento zákon sa vzťahuje okrem iného aj na spory, ktoré vznikajú z rodinnoprávnych vzťahov. Mediácia je mimosúdna činnosť, pri ktorej osoby zúčastnené na mediácii pomocou mediátora riešia spor, ktorý vznikol z ich zmluvného vzťahu alebo iného právneho vzťahu. Dohoda, ktorá vznikla ako výsledok mediácie, má písomnú formu a je pre osoby zúčastnené na mediácii záväzná.

7 Ak pôjdu rodičia na súd, o akých záležitostiach týkajúcich sa dieťaťa môže sudca rozhodnúť?

V zásade môže súd rozhodnúť o čomkoľvek, okrem priznania výhradnej osobnej starostlivosti niektorému z rodičov. Jednému z rodičov môže byť dieťa zverené do výhradnej osobnej starostlivosti, len ak druhý rodič bol pozbavený rodičovských práv a povinností. Zvyčajne však rozhoduje súd o tom, ktorému z rodičov zverí dieťa do osobnej starostlivosti, kto ho bude zastupovať a spravovať jeho majetok. Súčasne určí, ako má rodič, ktorému nebolo maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti, prispievať na jeho výživu, alebo schváli dohodu rodičov a výške výživného.

8 Ak súd rozhodne o tom, že dieťa zverí do starostlivosti iba jednému z rodičov, znamená to, že môže rozhodovať o všetkých záležitostiach týkajúcich sa dieťaťa bez toho, aby sa najskôr poradil s druhým rodičom?

Pojem „rodičovská starostlivosť“ nie je možné v kontexte systému slovenského rodinného práva preložiť jednoznačne. Slovenské rodinné právo pozná pojem „rodičovské práva a povinnosti", ktoré vždy patria obom rodičom spoločne (takže nikdy nemôže dôjsť k „výhradnej starostlivosti“ okrem prípadov, keď jeden z rodičov zomrie, nemá spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu alebo je pozbavený rodičovských práv a povinností). Od tohto je potrebné odlíšiť zverenie dieťaťa do „osobnej starostlivosti“. Ak je dieťa zverené do osobnej starostlivosti jednému z rodičov, môže tento rodič rozhodovať o všetkých bežných a každodenných záležitostiach týkajúcich sa dieťaťa bez súhlasu druhého rodiča, avšak na rozhodnutie o všetkých podstatných veciach súvisiacich s výkonom rodičovských práv a povinností (správa majetku, vysťahovanie dieťaťa do cudziny, štátne občianstvo, udelenie súhlasu na poskytovanie zdravotnej starostlivosti, príprava na budúce povolanie), potrebuje súhlas druhého rodiča. V prípade, že sa rodičia nedohodnú, rozhodne na návrh niektorého z nich súd.

9 Ak súd rozhodne, že dieťa má byť zverené do opatery obidvoch rodičov, čo to znamená v praxi?

Súd môže zveriť dieťa aj do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov, ak sú obaja rodičia spôsobilí dieťa vychovávať a ak majú o osobnú starostlivosť o dieťa obidvaja rodičia záujem a ak je to v záujme dieťaťa a budú takto lepšie zaistené potreby dieťaťa. Ak so striedavou osobnou starostlivosťou súhlasí aspoň jeden z rodičov dieťaťa, tak súd musí skúmať, či bude striedavá osobná starostlivosť v záujme dieťaťa.

Pozri všetky predchádzajúce odpovede, predovšetkým odpoveď na otázku č. 8.

10 Na ktorý súd alebo orgán sa mám obrátiť, ak chcem podať žiadosť o priznanie rodičovských práv a povinností? Aké postupy musím dodržať a aké dokumenty je potrebné k žiadosti pripojiť?

Na podanie návrhu na úpravu rodičovských práv a povinností je príslušný okresný alebo mestský súd, v obvode ktorého má maloleté dieťa svoje bydlisko. Nevyžaduje sa splnenie žiadnych formalít a nie je potrebné priložiť žiadne doklady, pretože ide o konanie, ktoré môže súd začať aj z vlastného podnetu. Priloženie dokladov závisí od obsahu návrhu, obvykle je potrebné priložiť rodný list dieťaťa.

11 Aký postup sa uplatňuje v týchto prípadoch? Je k dispozícii mimoriadne konanie v naliehavých prípadoch?

Konanie je zrýchlené a menej formálne. Existuje možnosť vydania predbežného opatrenia, ktoré má povahu naliehavého konania.

12 Môžem získať právnu pomoc na pokrytie trov konania?

Všetky konania týkajúce sa úpravy rodičovských práv a povinností sú oslobodené od platenia súdnych poplatkov. Systém právnej pomoci v Slovenskej republike je v súčasnosti obmedzený len na oslobodenie od platenia súdnych poplatkov a na bezplatné ustanovenie zástupcu. Vzhľadom na nesporový charakter konania o úprave rodičovských práv a povinností má len málokto zástupcu. Ak však osoba spĺňa zákonné podmienky pre oslobodenie od súdnych

poplatkov, môže súd na základe vlastného uváženia ustanoviť zástupcu, vrátane právneho zástupcu, bezplatne ak má za to, že zastúpenie je nevyhnutné na ochranu záujmov účastníka konania.
Účastníka, ktorý požiada o ustanovenie advokáta a u ktorého sú predpoklady, aby bol oslobodený od súdnych poplatkov, súd odkáže na Centrum právnej pomoci. O tejto možnosti súd účastníka poučí. Na návrh môže súd priznať účastníkovi celkom alebo sčasti oslobodenie od súdnych poplatkov, ak to pomery účastníka odôvodňujú a ak nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva. Ak nerozhodne súd inak, vzťahuje sa oslobodenie na celé konanie a má i spätnú účinnosť. Poplatky zaplatené pred rozhodnutím o oslobodení sa však nevracajú.
Systém poskytovania právnej pomoci a zabezpečenie jej poskytovania Centrom právnej pomoci fyzickým osobám, ktoré v dôsledku svoje materiálnej núdze nemôžu využívať právne služby na riadne uplatnenie a ochranu svojich práv a rozsah jej poskytovania upravuje zákon č. 327/2005 Z.z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi.

13 Je možné odvolať sa proti rozhodnutiu o rodičovských právach a povinnostiach?

Áno, proti rozhodnutiu o rodičovských právach a povinnostiach je možné odvolať sa.

14 Niekedy môže byť nevyhnutné obrátiť sa kvôli výkonu rozhodnutia o rodičovských právach a povinnostiach na súd alebo iný orgán. Aké postupy sa v takýchto prípadoch uplatňujú?

Na výkon rozhodnutia vo veciach maloletých je miestne príslušný súd, v ktorého obvode má maloletý bydlisko určené dohodou rodičov alebo iným zákonným spôsobom. Postup uplatňovaný pri výkone rozhodnutia sa riadi zákonom č. 161/2015 Z. z. – Civilný mimosporový poriadok. Podrobnosti výkonu rozhodnutí vo veciach maloletých sú upravené vo vyhláške Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 207/2016 Z.z., ktorá sa vzťahuje aj na výkon cudzích rozhodnutí.

15 Čo musím urobiť, aby bolo rozhodnutie o rodičovských právach a povinnostiach vydané súdom v inom členskom štáte uznané a vykonané v tomto členskom štáte?

Súdne rozhodnutie o rodičovských právach a povinnostiach vydané súdom v inom členskom štáte sa v Slovenskej republike uznáva a vykonáva bez osobitného konania, teda bez potreby jeho vyhlásenia za vykonateľné (čl. 21 ods. 1 Nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností /"Brusel IIa"/, resp. čl. 30 Nariadenia Rady (EÚ) 2019 /1111 z 25. júna 2019 o právomoci a uznávaní a výkone rozhodnutí v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností a o medzinárodných únosoch detí /"Brusel IIb"/).
Zainteresovaná osoba však môže navrhnúť vyhlásenie vykonateľnosti rozhodnutia o rodičovských právach a povinnostiach vydaného v inom členskom štáte /podľa nariadenia Brusel IIa/, resp. navrhnúť vydanie rozhodnutia, že nie sú dôvody na zamietnutie uznania /podľa nariadenia Brusel IIb/.
Žiadosť sa podáva na okresný alebo mestský súd, v ktorého obvode má dieťa bydlisko. Ak nemá dieťa bydlisko na území Slovenska, príslušným je súd, v ktorého obvode sa zdržuje.Ak nie je taký súd, na konanie je príslušný Mestský súd Bratislava II.

16 Na ktorý súd v tomto členskom štáte sa mám obrátiť, ak chcem namietať proti uznaniu a výkonu rozhodnutia o rodičovských právach a povinnostiach, ktoré vydal súd v inom členskom štáte? Aký postup sa uplatňuje v týchto prípadoch?

Na podanie *návrhu na uznanie rozhodnutia*, *návrhu na neuznanie rozhodnutia*, alebo *návrhu na vydanie rozhodnutia, že nie sú dôvody na zamietnutie uznania* vo veci rodičovských práva a povinnosti je príslušný okresný alebo mestský súd v mieste bydliska dieťaťa. Ak nemá dieťa bydlisko na území Slovenska, príslušným je súd, v ktorého obvode sa zdržuje.Ak nie je taký súd, na konanie je príslušný Mestský súd Bratislava II.

17 Ktorý právny poriadok uplatňuje súd v konaní o rodičovských právach a povinnostiach, ak dieťa alebo účastníci konania nežijú v tomto členskom štáte alebo majú odlišnú štátnu príslušnosť?

Ak sa dieťa nezdržuje v Slovenskej republike, ale má tu obvyklý pobyt, resp. ak rodičia nežijú v Slovenskej republike, alebo majú odlišnú štátnu príslušnosť, podľa haagskeho Dohovoru o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa (ozn.č. 344/2002 Z.z.) sa uplatnia ustanovenia slovenského právneho poriadku (III. Kapitola Dohovoru).
Okrem haagskeho Dohovoru z roku 1996 sú pre Slovenskú republiku relevantné dvojstranné zmluvy uzavreté medzi Slovenskou republikou a príslušnými štátmi, ktoré obsahujú ustanovenia o rozhodnom práve a teda sa v konaní o rodičovských právach a povinnostiach uplatnia prednostne pred ustanoveniami Zákona o medzinárodnom súkromnom a procesnom:
Bulharsko: Zmluva medzi ČSSR a BĽR o právnej pomoci a úprave právnych vzťahov vo veciach občianskych, rodinných a trestných (Sofia 25. novembra 1976, vyhl. č. 3/1978 Zb.)
Chorvátsko, Slovinsko: Zmluva medzi ČSSR a SFRJ o úprave právnych vzťahov vo veciach občianskych, rodinných a trestných (Belehrad 20. 1. 1964, vyhl. č. 207/1964 Zb.)
Maďarsko: Zmluva medzi ČSSR a MĽR o právnej pomoci a úprave právnych vzťahov v občianskych, rodinných a trestných veciach (Bratislava 28. marca 1989, ozn. č. 63/1990 Zb.)
Poľsko: Zmluva medzi ČSSR a PĽR o právnej pomoci a o úprave právnych vzťahov vo veciach občianskych, rodinných, pracovných a trestných (Varšava, 21. 12. 1987, vyhl. č. 42/1989 Zb.)
Rumunsko: Zmluva medzi ČSR a RĽR o právnej pomoci vo veciach občianskych, rodinných a trestných (Praha 25. 10. 1958, vyhl. č. 31/1959 Zb.)

Táto webová stránka je súčasťou portálu Vaša Európa.
Privítame vašu spätnú väzbu, pokiaľ ide o užitočnosť poskytnutých informácií.

This webpage is part of an EU quality network

Posledná aktualizácia: 19/05/2023
Obsah pôvodných vnútroštátnych jazykových verzií na tejto webovej lokalite spravujú príslušné kontaktné body EJS. Preklady týchto textov zabezpečila Európska komisia. V prekladoch preto ešte môžu chýbať možné úpravy pôvodných textov, ktoré neskôr vykoná príslušný štátny orgán členského štátu.

Európska justičná sieť pre občianske a obchodné veci ani Európska komisia nenesú žiadnu zodpovednosť ani inak neručia za informácie alebo údaje, ktoré tento dokument obsahuje alebo na ktoré odkazuje. Právne normy v oblasti autorských práv členského štátu zodpovedných za túto stránku nájdete v právnom oznámení.